

ESPIRITUALITAT BENEDICTINA

Gertrudis Nin i Barbany

Abadessa del monestir de Sant Pere de les Puel·les. Barcelona

La vida de sant Benet la coneixem únicament per Gregori el Gran, un papa enyorat de la seva anterior vida de monjo. De Gregori és l'expressió que trobem repetidament en la litúrgia del dia de la festa de Sant Benet: «l'home de Déu, *Benet*». Home de Déu és el millor títol que se li podia donar.

Sant Benet va néixer a Núrsia, l'actual Nòrcia (Itàlia), el 480 i va morir el 547. Estudià a Roma, d'on, insatisfet per l'ambient de decadència i superficialitat, es retirà a la cova de Subiaco, «desitjós de plaure únicament a Déu», segons el seu biògraf Gregori el Gran.

Hagué de d'afrontar durs combats amb ell mateix i escameses per part dels més pròxims, que li van servir de gran experiència i maduració. Finalment es traslladà a la muntanya propera a Cassino, Montecassino, des d'on es creu que va escriure la Regla.

La Regla que va escriure Benet, fruit de la seva experiència com a monjo i

guia de monjos, té com a primera font la Bíblia. Darrerament s'ha estudiat i s'ha escrit sobre les fonts, els orígens de la RB, i s'ha convingut a dir que la Bíblia era la primera regla dels monjos. Sant Benet hi fonamenta el seu escrit. Són poquíssims els capítols de la Regla on no trobem una citació de la Bíblia per donar força al seu argument. Ens hi ha transmès un estil de vida monàstica arrelada en l'Evangeli. Ja en el pròleg ens proposa: «fem els seus camins seguint el guiatge de l'Evangeli. (Pr 21)

Però el moviment monàstic no és exclusiu del cristianisme. Si ens situem als inicis, no de Sant Benet sinó del monaquisme, arribem fins abans de Jesucrist. Tenim Joan baptista, l'home del desert, Elies, Eliseu... I, si anem encara més enllà, ens adonem que la vida monàstica no pertany únicament al cristianisme. «El monaquisme, com a tal, és un fenomen que es dona també fora de l'àmbit cristià. [...] Al llarg de la història, trobem monjos en l'hinduisme, en el budisme i en el judaisme. També hi hagué formes de vida semblants a les monàstiques en alguns corrents gnòstics antics, estoics i platònics. I encara, en l'Islam hi ha alguns corrents espirituals propers a les formes monàstiques» (P. abat Josep M. Soler).

Avui fins i tot, gràcies al diàleg interreligiós monàstic, que d'un temps cap aquí es va obrint pas, com un signe dels nostres temps, se'ns fan més propers altres estils de monaquisme. Perquè en el fons de cada monjo, de cada monja, sigui o no cristià, hi ha un desig comú de Déu, de transcendència que ens uneix.

Després d'aquesta introducció, voldria destacar alguns trets que considero essencials en la meva/nostra vida de monges com a seguiment del Crist, a través de la Regla de Sant Benet. N'he escollit quatre com a més significatius.

- La recerca de Déu
- La comunitat
- L'acolliment
- La pregària

El Crist? Hauria pogut triar també el Crist en relació amb la RB. No ho he fet perquè crec que hi és present arreu. N'és el centre i l'objectiu final.

També l'obediència i la humilitat formen part essencial de la nostra vida com a monges. Tan sols fer notar que sant Benet hi veu allò de més propi de la vida monàstica, en la mesura que ambdues actituds són mitjans que ens configuren més plenament al Crist. L'obediència i la humilitat, crec que no s'han d'entendre tant com un camí ascètic o moral, sinó més aviat com un camí de contemplació i d'experiència de Déu. El Crist és vist pels evangelis com el gran obedient al Pare. Per al monjo, l'obediència té com a finalitat posar en pràctica la Paraula escoltada i acollida en el cor.

El que segueix, cal tenir present que és expressat més aviat en termes de desig que no pas de realitat plenament aconseguida.

LA RECERCA DE DÉU

El monjo, la monja, abans que res, és aquell/aquella que cerca Déu. El cerca per damunt de tot! Per a mi, cercar Déu és el tot, l'essencial, al qual tota la resta queda supeditat. Els monjos són persones devorades pel desig de Déu, captivades per Déu, que s'han deixat seduir per Ell!

La recerca de Déu, que vertebra la nostra vida de monges, és aquella actitud profunda del cor que ens atreu cap a Déu, amb una set, amb un anhel insaciable. Sant Benet fa de la recerca de Déu el criteri bàsic i essencial per a qui vol fer-se monjo, monja.

De fet, les monges intentem cercar Déu i orientem tota la vida en aquest sentit, perquè, en el fons, ens sentim cercades per Déu. Allò tan sabut, però tan d'experiència personal: «No el cercaries si abans no l'haguessis trobat» (sant Agustí). Som molt conscients que no és obra nostra, ni en nosaltres mateixes, ni en sant Benet, ni en ningú. Només Déu mateix posa aquest desig en el cor. El P. Miquel Estradé, en aquest sentit, diu: «L'home que busca Déu perquè el desitja, aviat s'adona que la seva recerca no és sinó la resposta admirada i agraïda a un Déu que el busca a ell, que li va al darrera, que el crida i l'invita, perquè el vol, el desitja i l'estima».

El desig de Déu, la recerca de Déu, no té res d'abstracte, teòric o quietista. Alguna cosa canvia quan et poses en actitud de recerca. Una conseqüència és la conversió que se'n segueix. «Hi ha un trobament que transforma. Hi ha un abans i un després; una *conversio cordis*; comença quelcom diferent», segons Francesc Torralba.

I el P. Xavier Melloni ho formula així: «La majoria de nosaltres podem identificar, en la nostra vida, un primer moment d'irrupció de Déu, que ha desencadenat en nosaltres un moviment irreversible, i que ha marcat un "abans" i un "després". La teologia contemporània anomena, aquesta irrupció del Diví, l'experiència Fundant».

Nosaltres, monges benedictines, un dels compromisos que prenem, precisament, al moment de la professió i que d'alguna manera els enclou tots, és el de "viure com a monjo", que equival a convertir-se. La conversió constitueix el nucli de la promesa que fem davant Déu i davant de tothom el dia de la professió monàstica.

"Viure com a monjo", suposa, doncs, una transformació en les maneres de pensar, d'actuar, un capgirament de valors, un canvi profund del cor. Els monjos s'han caracteritzat, sovint, pel seu inconformisme enfront d'una vida instal·lada, fàcil, sense mordent.

El desig de cercar Déu, però, és per a tot cristià; no és exclusiu de les monges dels monjos. Tots portem, per la fe, l'anhel de Déu que ens configura, que abasta tota la persona. Tots els cristians portem el desig de Déu al cor. Però, encara més, tot home el porta dins seu. El drama és que no ho sap i busca d'omplir el seu buit amb sucedanis, amb falsos déus que no sacien. Hi podríem posar molts noms: droga, diner, esport, poder, sectes... que són expressió, en el fons, d'una urgent set de felicitat i, per tant, de Déu.

Constatem com, en general, la nostra societat cada vegada "passa" més de Déu, alhora que, paradoxalment, en té més necessitat. Necessita una transcendència, per la insatisfacció, el buit, que genera la realitat actual. Avui, com mai doncs, té sentit, té vigència la recerca de Déu, i ser-ne, per tant, testimoni (tant monges com cristians), de manera que deixant-nos atreure per Déu ho posem tot en relació, en funció d'aquesta recerca.

Paul Evdokimov parla del monaquisme interioritzat i actualment també s'està considerant la possibilitat del monaquisme temporal, com a diferents opcions d'un mateix estil de vida. En el budisme ja es dona.

La forta orientació cap a Déu de la vida monàstica ha estat considerada com un signe escatològic —potser queda una mica forta aquesta expressió— podríem dir-ne: orientada cap al que és últim, definitiu, essencial, radical. Que de cap manera no vol dir que equival a persones desencarnades; que no toquen de peus a terra. No! Volem manifestar tan sols que tenim una prioritat clara i que tot està en funció, en relació, amb aquesta prioritat: Déu. Voldríem saber dir, amb la vida, que una vida orientada vers Déu és totalment plena, que Déu existeix, i que ho és tot.

LA COMUNITAT

Una manera concreta de viure el seguiment del Crist és a través i dins de la comunitat. La comunitat és el do incomparable que ens enriqueix i que ens sosté les unes a les altres. El gran tresor que portem en gerres de terrissa, que ens demana una maduresa humana, una humilitat, un amor i una ascési renovades cada dia.

L'amor del Crist és el fonament, el centre de la nostra comunitat. Com en els inicis del cristianisme, ens apleguem en el seu nom; perquè és Ell qui ens configura i cohesiona com a comunitat.

La gran sort de viure en comunitat és precisament que cadascuna som un do per a l'altra. La vida de comunitat, quan ens la prenem seriosament, quan ens hi donem de debò, ens treu de l'individualisme i ens fa corresponsables les unes de les altres. La comunitat es consolida quan jo sóc capaç de rebre i de donar, quan sóc capaç d'estimar i de deixar-me estimar. Quan, per damunt de la recerca del propi benestar, més enllà dels interessos personals, hi ha una mútua donació. Donar-se allibera.

En el si de la comunitat no cal negar que hi ha dificultats, com n'hi va haver ja en els primers cristians —com ara tots en tenim: a nivell d'Església, de política, de família—. No és fàcil integrar, dins d'una mateixa comunitat, persones de tendències, de formació, de procedència diferents... No és fàcil, però és possible. En la comunitat no es tracta només d'una convivència que mantingui les "formes". La comunitat existeix quan hi ha una veritable comunió.

La força de la comunitat radica, precisament, en la comunió de cors i de persones. Té l'origen en la comunió que ens ve de Déu. Comunió que Ell vol establir amb nosaltres i que ens ofereix com el Do més preuat d'Ell mateix. Quan experimentem en nosaltres l'amor amb què Déu se'ns dona, sentim l'anhel, el desig, l'impuls a estimar els altres amb una actitud semblant. Però va encara més enllà, es concreta amb la voluntat de compartir, de posar les coses en comú, com a expressió i exigència màxima d'amor i de llibertat. Aquest és un dels pilars bàsics sobre els quals recolza tota comunitat i sense el qual no tindria sentit el fet de la comunitat.

Per a fer i refer cada dia la comunitat ens cal una gran capacitat de comprensió, de perdó, d'acceptació mútues. Demana un treball renovat per acollir-nos i respectar-nos en les nostres diferències. Reclama un diàleg pacient; saber-nos escoltar, saber relativitzar.

Sant Benet, en la pregària de Vespres, ens convida cada dia a resar el parenostre, diu: «a les Vespres mai no s'acabi sense que al final el superior digui segons costum l'oració dominical, escoltant-la tots, a causa de les espines de les desavinences que solen néixer» (RB 13,12) i en el capítol quart ens convida «a fer les paus abans de posta de sol amb qui s'hagi renyit» (RB 4,73).

Les comunitats benedictines tenim un fort sentit de comunitat; el nostre compromís amb el vot d'estabilitat ens hi ajuda.

El P. Anselm Grün, en un dels seus molts llibrets —*Benet de Núrsia: espiritualitat arrelada en la terra*— hi ha un moment que tracta del viure i creure en comú, fent-se

ressò d'un gran anhel de comunitat que cospa arreu actualment. Per altra part, però, constata: «l'Església no es caracteritza precisament per la capacitat de comunicació, sinó més aviat per la falta de diàleg». I continua més endavant: «En la forma en què fem junts el nostre camí espiritual i en què encarnem en la comunitat els conflictes de cada dia, es manifesta si la nostra espiritualitat és consistent o no». I afegeix: «La tasca més important de l'Església seria avui dia viure de manera modèlica una nova comunitat de pobres i rics, homes i dones, progressistes i conservadors, joves i vells, clergues i laics, del país i estrangers». És una proposta suggestiva, lúcida, provocativa! És un dels reptes que tenim al davant tots els qui formem Església, tots els qui formem comunitat. Tant de bo ho sapiguéssim fer realitat!

Ja en temps de sant Benet, com es desprèn de la Regla, conviuen en una mateixa comunitat monjos, clergues, infants, gots, fills de nobles. «La pluralitat —segons Francesc Torralba— no nega la comunitat, sinó que n'és la condició de possibilitat».

Hi ha un capítol preciós en la RB, el 72, on sant Benet «compendia les exigències que possibiliten una vida en comunitat. Benet no fa teoria de la vida comunitària, sinó que dóna directrius sobre la manera en què es pot conuiu la vida diària» (Anselm. Grün).

¹Així com hi ha un zel d'amargor, dolent, que allunya de Déu i duu a l'infern, ²també hi ha un zel bo que allunya dels vicis i porta a Déu i a la vida eterna. ³Que practiquin, doncs, els monjos aquest zel amb un amor ferventíssim, ⁴és a dir, "que s'avancin a honorar-se els uns als altres"; ⁵que se suportin amb una gran paciència les seves febleses, tant físiques com morals; ⁶que s'obeeixin amb emulació els uns als altres; ⁷que ningú no busqui allò que li sembla útil per a ell, sinó més aviat el que ho sigui per als altres; ⁸que practiquin desinteressadament la caritat fraterna; ⁹que temin Déu amb amor; ¹⁰que estimin el seu abat amb un afecte sincer i humil. ¹¹Que no anteposin res absolutament al Crist, ¹²el qual ens dugui tots junts a la vida eterna.

(El bon zel que cal que tinguin els monjos, RB 72)

L'ACOLLIMENT

En la tradició monàstica l'acolliment hi ocupa un lloc cabdal. Ha estat una de les característiques dels monestirs de sant Benet. «L'acolliment és una actitud de fons necessària a la vida i és també una actitud evangèlica fonamental» (Miquel Estradé).

Abans de sant Benet, però, la tradició de l'hospitalitat la trobem en totes les cultures i religions antigues. Era considerada com un deure sagrat, ja que, com diuen els rabins, «hospitalitat és una forma de culte a Déu». I encara avui, en els pobles més primitius i pobres veiem l'hospitalitat com una actitud ben arrelada en el si de la pròpia cultura. Es podria fer una relectura de l'Antic i del Nou Testament en aquesta clau.

La RB dedica un capítol sencer a l'hospitalitat: Com s'ha d'acollir els forasters. Comença així: «Tots els forasters que es presenten han de ser acollits com el Crist, ja que ell un dia dirà: "Era foraster i em vaucollir"» (RB 53,1). Ja estaria dit tot! Però continua més endavant: «Que es mostri la màxima sol·licitud en l'acolliment dels pobres i dels pelegrins, perquè és en ells que s'acull més el Crist; que el respecte que infonen els rics

es fa honorar d'ell mateix» (RB 53,15). Aquí Benet es fa ressò de l'essència del missatge de Jesús, que sovint capgira els nostres criteris tan esquivats.

Per a Benet la visió de fe no li impedeix, al contrari, de rebre l'hoste amb tota humanitat. Assenyala «que el tractin amb tota humanitat» (RB 53,9). Segons un costum molt antic, que ha estat recollit en la Regla, la paraula humanitat s'utilitzava com a sinònim d'hospitalitat. En aquest context, doncs, manifestar molta humanitat, significa oferir una hospitalitat amb el cor obert.

Amb un sentit ample, aquest capítol de la RB incideix fortament en la realitat que vivim avui, tant a nivell de comunitat, com d'Església, i de societat... Acollim els forasters amb tota l'atenció de la caritat? (RB 53,3) Per a Benet ningú no era indiferent; tothom tenia un valor als seus ulls. A l'abat li diu, ja de bon començament, en el capítol segon: «Que no faci accepció de persones al monestir» (RB 2,16); «tant l'esclau com el lliure, som en el Crist una sola cosa [...], ja que Déu no fa pas accepció de persones» (RB 2,20).

«Benet no solament va acollir a la seva comunitat fills de famílies burgeses romanes, sinó també els gots. —és a dir, els que nosaltres en diem “els bàrbars”, “els arribats del nord”—. La seva comunitat ja era multicultural. Avui les comunitats benedictines del món sencer procuren integrar homes de diferents procedències i raça. La convivència quotidiana és per a ells un camí d'exercitació per a considerar l'altre i per a veure en ell el Crist. Benet no va establir una teoria sobre com hauria de ser la convivència en diferents cultures. [...] Aquest camí concret per a viure en comunitat podria ser per al nostre món signe d'esperança en què moltes cultures i nacions s'uneixin en pau i que, en mútua consideració, es valorin i s'obsequiïn així mútuament amb la riquesa que Déu ha vessat en cada home, en cada cultura, en cada religió» (Anselm Grün).

L'origen, però, de l'acolliment el trobem en Déu. Déu és el primer que ens acull. Ens acull amb tota la nostra realitat, tal com som: amb la nostra pobresa, amb les nostres incoherències, amb la nostra opacitat... Jesús és l'exponent més clar de l'acolliment: acollia els infants, els malalts, els pobres, els pecadors, les dones públiques. Saber-nos acollides infinitament en el seu amor, és el que fa possible d'acollir els altres.

En la meua comunitat no tothom està implicat directament en l'acollida dels hostes; hi ha qui en té la responsabilitat més directa. Amb tot, l'acollida no és exclusiva de la germana hostatgera. La comunitat se la fa seva; l'estimem, ens la sentim molt nostra.

Finalment, vull remarcar com l'acolliment demana gratuïtat, disponibilitat per part nostra. Exigeix també reciprocitat; la condició prèvia per a poder acollir de debò els altres és haver-se trobat en la necessitat de ser acollit. Abans reclama, per tant, sentir-se pobre! No podem posar-nos en un pla superior, al contrari, l'hoste ens enriqueix.

Avui que la gent vénen als monestirs per motius tan diversos, hi ha una cosa que capten de seguida, i és l'actitud d'atenció personal, la confiança que se'ls fa, el respecte per la seva manera de pensar. Son actituds que fa que l'hoste s'hi trobi bé, i a partir d'aquí es poden començar a fer alguna pregunta.

LA PREGÀRIA

La pregària, no cal dir, ocupa un lloc, un espai important en la nostra vida de monges.

Bàsicament, és:

Pregària litúrgica, de lloança
Pregària d'intercessió
Pregària-lectio

Són diferents cares d'una mateixa realitat: la nostra relació de fe i d'amor amb Déu.

Quan prenem consciència de la presència de Déu en nosaltres i en tot el que ens envolta, en brolla la pregària, com un diàleg de cor a cor amb Déu. Quan contemplem un paisatge de la naturalesa, amb els seus tons, amb tota la seva meravella i encant, es fa pregària admirada. O, a l'altre extrem, quan presenciem, per exemple a través de la televisió, l'horror d'uns homes, els immigrants, emmanillats, de les víctimes de qualsevol tipus de terrorisme; o els desastres climatològics de la naturalesa, que hem pogut veure també últimament, ens surt del cor la pregària! O les mil i una petites coses de cada dia, en les quals ens cal potser afinar més la mirada per descobrir-hi també la presència de Déu.

La pregària sovint és, tan sols, un restar en silenci davant de Déu; un ser-hi, un saber-se davant seu. Altres vegades es fa intercessió per tot allò que portem al cor —ja sigui formulat en la pregària dels fidels o personalment—. La Litúrgia de les Hores ens obre a la pregària de lloança, d'acció de gràcies, alhora que ens endinsa en el coneixement del misteri de Déu. La Paraula de Déu llegida, rumiada, aprofundida —la tradicional *lectio*, que avui dia es torna a recuperar—, emmena a la pregària. Hi ha també aquella pregària repetitiva —el verset d'un salm, per exemple— que ens acompanya com una lletania al llarg del dia. O la pregària que neix d'una situació de dolor, que porta fins i tot, potser, a enfrontar-nos amb Déu. La pregària d'abandó, de confiança... Tot allò que vivim, que portem al cor, ens és motiu de pregària, de diàleg amb Déu, perquè la pregària porta, en el fons, tot el pes i el ressò de la vida.

Com en les nostres relacions personals, la nostra relació amb Déu, demana una receptivitat, una escolta, un buit, una atenció, un silenci per a acollir l'Altre. «El gran obstacle per al trobament amb Déu —diu Francesc Torralba— sóc jo mateix, l'egolatria. La pregària requereix un descentrament». La pregària és Do gratuït de Déu mateix, no depèn dels nostres esforços.

La cosa certa és que la pregària brolla de la nostra realitat d'indigència, de la nostra radical pobresa; ens sabem i sentim necessitades de Déu. D'aquí també el nostre desig, la nostra recerca de Déu. Ell sempre ens ultrapassa, perquè és infinitament més gran! No l'aconsegurem ni el comprendrem mai del tot; no el podem abastar ni encabir en cap dels nostres conceptes o esquemes!, si ni el cel ni el cel del cel no poden contenir la seva immensitat (2Cr 6,18). Amb tot, s'ha fet home! El nostre Déu és un Déu que s'ha encarnat!, quin contrast!, quin misteri, per adorar!

Quan preguem i no aconseguim, quan no obtenim el que demanem... Com afrontem aquelles situacions que ens fan sentir el drama punyent de topar amb el silenci de Déu? Una circumstància que ens porta a qüestionar la nostra fe? Segurament que tots, un

moment o altre, ens hi haurem trobat. I Jesús, en el moment més decisiu de la seva vida, no va haver de fer-hi front?

La nostra pregària, i molt particularment la pregària de la Litúrgia de les Hores, ens remet constantment a la del Crist. Al llarg de la seva vida veiem Jesús en una constant: per una banda, agafat per l'Amor al Pare, i per l'altre extrem, per l'Amor als homes; com dos pols que s'uneixen en Ell i fonamenten la seva vida i la seva pregària. En aquest sentit tenim en Jesús un bon model en qui emmirallar-nos. A semblança seva, ens sentim agafades entre aquestes dues tensions: Déu-el Pare i l'home. En la mesura que vivim per a Déu sentim l'exigència de viure per als altres; a portar a les entranyes el nostre món. Volem estar encarnades en la realitat de l'ara i avui del nostre poble i de la nostra Església. Ens hi sentim arrelades, com a expressió de fidelitat a la pròpia vocació.

I la Regla de Benet, què diu sobre la pregària? Té una colla de capítols (8-18) dedicats a l'ordenament de la pregària litúrgica. Però Benet no dóna cap definició sobre la pregària, més aviat en els capítols 19 i 20, que porten per títol *L'actitud en la salmòdia* i *La reverència en la pregària*, ens hi expressa les actituds de fons. El capítol 19 acaba amb una recomanació molt coneguda, que s'ha fet seva l'Ordenació General de la Litúrgia de les Hores: «Mantinguem-nos talment en la pregària que el nostre pensament estigui d'acord amb la nostra veu», i que per a nosaltres respon més al desig cap a què tendim, que no pas una realitat del tot acomplerta.

Una cosa no voldria passar per alt: el compromís de la pròpia vida pel que fa a la pregària. Crec que són inseparables. «La densitat i la qualitat de la pregària —diu el P. Miquel Estradé— tradueixen la densitat i la qualitat de la vida». La pregària no pot estar separada del compromís de la vida. «Es prega de la mateixa manera que es viu. Es viu de la mateixa manera que es prega. Si no és així, la pregària es pot convertir en una simple evasió».

Nosaltres, monges i monjos del segle XXI, que creiem en l'actualitat de la doctrina de sant Benet i que continuem tenint-lo com a mestre en el nostre seguiment del Crist, voldríem com ell ser homes i dones de Déu! Segons el P. Lluís Planas, «tenim la missió d'oferir senzillament en les nostres vides la simplicitat de la Regla, que no és altra cosa que una manera concreta de viure el missatge de Jesús, la manera com el va viure i el va descriure un home de Déu, Benet de nom i beneït de fets, profund coneixedor del cor humà i fervent enamorat de Jesucrist i de l'home».